

Elvina Tarix qızı ASLANOVA
Qərbi Kaspi Universiteti, magistr
E-mail: elvina.aslanova95@gmail.com

DAXİLİ AUDİTİN FİRMANIN İDARƏ EDİLMƏSİNDƏ ROLU

Xülasə: Bazar iqtisadi müasibətlərin keçid şəraitində maliyyə nəzarətinin geniş forması olan audit xidmətinin həm dünya müstəvisində, həmçinin Azərbaycan Respublikasında geniş inkişafına təkan vermişdir. Audit - mühasibat- maliyyə hesabatlarının obyektiv və düzgün maliyyələşdirilməsi, maliyyə şəffaflığının təmin edilməsi, maliyyə münasibətlər və vergi dərəcələrinin düzgün təşkil edilməsinə imkan yaradır.

Müəssisə və təşkilatların subyektləri nəzarətin yüksək dərəcədə təşkil edilməsi üçün təbii ki, yüksək peşəkarlıq qabiliyyətinə malik olan, müəssisə və təşkilatın iqtisadi quruluş sxemini dərindən bilən, mövcud qanunvericilik barəsində məlumatlı olan xüsusi nəzarətin yəni daxili auditin olması zəruridir. Beynəlxalq təcrübədə göstərilir ki, yüksək dərəcədə inkişaf etmiş bazar iqtisadiyyatı olan ölkələrdə daxili audit olan sistem geniş tətbiq edilməkdədir.

Tədqiqatın məqsədi: Azərbaycan Respublikasında daxili auditin inkişaf perspektivlərini, müəssisə və təşkilatlarda tətbiqi və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətlərinin təşkil edilməsi, audit təşkilatlarının xidmət bazarında yerinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində beynəlxalq təcrübədə inkişaf etmiş ölkələrin audit təcrübələrindən istifadə yolları, həmçinin müasir dövrdə maliyyə şəffaflığının artırılmasında və maliyyə resurslarının səmərəli istifadə edilməsində auditin təsir istiqamətlərini müəyyənləşdirmək və ölkəmizdə audit sisteminin normativ hüquqi bazasının inkişafı istiqamətində müəyyən tövsiyələr verməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın predmeti: Müəssisə və təşkilatlarda daxili nəzarət sisteminin və daxili auditin fəaliyyət istiqamətlərinin təşkil edilməsi.

Tədqiqatın obyekti: Müəssisə və təşkilatlarda daxili nəzarət sisteminin fəaliyyəti, idarəmə sistemində daxili auditin əsas rolu göstərilməkdədir.

Açar sözlər: Daxili audit, beynəlxalq audit standartları, maliyyə, mühasibat, audit.

UOT: 336

JEL: G29

DOI: doi.org/10.54414/yjko7881

Giriş

Maliyyə nəzarətinin geniş forması olan audit xidməti həm dünya müstəvisində, həm də Azərbaycan Respublikasında geniş inkişaf etməkdədir. Audit mühasibat- maliyyə hesabatlarının obyektiv və düzgün maliyyələşdirilməsi, maliyyə şəffaflığının təmin edilməsi, maliyyə münasibətləri və vergi dərəcələrinin düzgün təşkil edilməsinə imkan yaradır. Bu proseslər bir tərəfdən işgüzar tərəflər arasındakı olan inama əslən maliyyə münasibətlərinin yaradılmasıyla bağlıdır, digər tərəfdən dövlətin audit sahəsinə marağı olmasıyla bağlıdır.

Azərbaycan Respublikasında bazar münasibətlərinin bərqərar olduğu şəraitdə audit və audit xidmətlərinin rolu getdikcə artmaqdadır. Sahibkarlıq sahəsinin bir növü sayılan auditor xidməti həm sahibkarlığın, həm də auditor xidmətinin inkişafında böyük rol

oynamaqdadır. Sahibkar subyektlərin idarə olunmasına və onların fəaliyyətinin tənzimlənməsinə təsir göstərən audit sistemi subyektlərin maliyyə istiqamətindəki vəziyyətini və perspektivləri qiymətləndirərək bu sahədə rəy bildirməkdədir.

Müəssisə və təşkilatların subyektlərə nəzarətin yüksək dərəcədə təşkil edilməsi üçün təbii ki, yüksək peşəkarlıq qabiliyyətinə malik olan, müəssisə və təşkilatın iqtisadi quruluş sxemini dərindən bilən, mövcud qanunvericilik barəsində məlumatlı olan xüsusi nəzarətin yəni daxili auditin olması zəruridir. Beynəlxalq təcrübədə göstərilir ki, yüksək dərəcədə inkişaf etmiş bazar iqtisadiyyatı olan ölkələrdə daxili audit olan sistem geniş tətbiq edilməkdədir.

Bazar münasibətləri şəraitində müəssisə və təşkilatların idarə edilməsində daxili audit, nəzarətin ən mühüm elementi və sahəsi sayılır. Müəssisə və təşkilatlarda daxili auditə o zaman

tələb yaranır ki, gün ərzində müəssə və təşkilatların rəhbərləri fəaliyyətə nəzarət edə bilmirlər. Daxili audit bu fəaliyyət istiqamətində müəyyən informasiya verir, perspektivləri qiymətləndirir və bu istiqamətdə rəy verir.

Maliyyə nəzarətinin ən başlıca sayılan növü audit – dövlətin maliyyə-iqtisadi siyasətinin uğurla yerinə yetirilməsinə, həmçinin maliyyə sabitliyinin bərqərar edilməsi üçün zəmin yaradaraq, qanunvericiliyə riayətin təmin edilməsinə, maliyyə resurslarının düzgün, səmərəli və qənaətlə istifadə edilməsinə xidmət edib, büdcə və maliyyə intizamının müxtəlif pozuntularının aşkara çıxarılmasına dəstək göstərir, qanunsuz xərclənən vəsaitləri aşkara çıxardaraq onların bərpasına imkan yaradır.

Müasir şəraitdə müəssisə və təşkilatlarda material və pul vəsaitlərinin təyinatı uyğun olaraq sərf edilməsi, dövlətə vergi və digər ödənişlərin təminatı, maliyyə-mühasibat uçotunun düzgün şəkildə aparılmasının gündəlik nəzarət olması müəyyən əhəmiyyət kəsb etməkdədir.

Dünya təcrübəsi olaraq, ölkəmizdə daxili auditin zəruriliyini nəzərə alaraq, müxtəlif fəaliyyət növlü müəssisə və təşkilatlarda daxili auditin bölmələri yaradılmaqdadır. Yalnız perspektivli işin qurulmasında bir sıra nöqsan və çatışmazlıqlara yol verilməkdədir. Daxili auditorların lazımı biliklərə və peşə vərdişlərinə yiyələnməsində, daxili auditin aparılmasında daxili audit standartlarının və etik normaların işlənilib hazırlanmasında köməklik göstərən metodik normativ aktlar, tədris səciyyəli kitablar və metodik vəsaitlər çatışmamaqdadır.

Günümüzdə dünya ölkələrində beynəlxalq peşəkar və dövlətlərarası təşkilatların mühasibat uçotunun nəzarət sisteminin inkişafında rolu və təsiri artmaqdadır. Onların bir çoxları tərəfindən mühasibat uçotu və hesabatın beynəlxalq dünya sistemində yaradılması məsələsi qarşıya qoyulmuşdur. Hesab edirik ki, Azərbaycan Respublikasında mövcud olan böyük imkanlar şəraitində bu problemlərin həll olunmasından kənar qalmaq olmaz. Bu kimi problemlərin həllində fəal iştirak etmək müasir dövrün tələbi sayılır. Qeyd olunan məsələlərin həlli sadə proses sayılmasa da, göstərilən prinsiplərin həlli üçün fəaliyyət əsaslı formada genişləndirilməlidir.

Beynəlxalq peşə olaraq, daxili auditin müxtəlif ölkələrdə və ölkələrin daxilindəki yurisdiksiyalarının daxili auditin təbiətinə və fəaliyyətinə təsir edən öz tənzimləyici mühitləri və mədəniyyətləri var.

Eynilə, dövlət və ya dövlət qulluğu kimi də adlandırılan dövlət sektorunun tərkibi ölkələr arasında və hətta ölkə daxilində dəyişir. Aydın ki, dövlət sektoru idarəçiliyi üçün modellər də müxtəlif olur. Bu, daxili auditlərə, daxili audit funksiyalarının konfigurasiyasına, rollarına və məsuliyyətlərinə birbaşa təsir göstərir. Bəzi yurisdiksiyalara daxili audit və audit komitələri üçün məcburi tələblər daxildir, digərləri isə könüllülük əsasında fəaliyyət göstərir. [6]

Daxili auditə fərqli yurisdiksiya yanaşmalarını göstərmək olar:

Sarbanes-Oxley Aktının Daxili İşlərə Təsiri ABŞ-da audit:

Sarbanes-Oxley Aktı (SOX) (2002) Birləşmiş Ştatlarda siyahıya alınmış şirkətlərdə daxili auditin roluna və təbiətinə böyük təsir göstərmişdir.

Qanunun 404-cü maddəsi, maliyyə hesabatlarına daxili nəzarətin adekvatlığına dair tələb olunan təsdiqi, habelə kənar auditor tərəfindən təsdiqini təmin etmək üçün rəhbərlik tərəfindən prosedurların və nəzarətin işlənilib hazırlanmasını və monitorinqini tələb edir. 302 sayılı bölmə rəhbərliyin təkcə maliyyə hesabatlarına nəzarətini deyil, həm də açıqlamaya nəzarət və prosedurların rüblük sertifikatlaşdırmasını tələb edir.

SOX-a uyğun gələn təşkilatlarda daxili auditin rolları layihənin ilkin dizaynı ilə bağlı məsləhətlərdən layihəyə nəzarət, davamlı monitorinq və əsas nəzarət vasitələrinin sənədləşdirilməsi və sınaqdan keçirilməsinə qədər dəyişə bilər. [6]

Böyük Britaniya Birləşmiş Krallığında və Şimali İrlandiya Dövlət Sektorunun Daxili Auditi:

Birləşmiş Krallıq ilk növbədə mərkəzi hökumət və çox vaxt iki səviyyəli yerli hökumətlə üç səviyyəli hökumət modeli kimi fəaliyyət göstərir. Hökumətin bəzi aspektləri Şotlandiya və Uels hökumətlərinə və Şimali İrlandiya rəhbərlərinə həvalə edilmişdir.

Böyük Britaniya hökuməti nazirlik və qeyri-nazirlik departamentlərindən, çoxlu sayda

agentliklərdən və digər dövlət orqanlarından ibarətdir. Departamentlər Böyük Britaniyanın Dövlət Sektorunun Daxili Audit Standartlarına uyğun fəaliyyət göstərən audit və risklərin təminatı komitəsi və daxili audit funksiyası yaratmaq üçün Xəzinədarlığın rəhbərliyi vasitəsilə istiqamətləndirilir. Agentliklər və digər dövlət qurumları daxilində audit komitələrinə tələblər dəyişir.

Yerli hakimiyyət orqanları - mahal, rayon və mahal şuraları - hökumətin ikinci və üçüncü

pillələrini təşkil edir. İngiltərədə yerli hakimiyyət orqanlarının audit komitəsinin olması tələbi yoxdur. [4]

Dövlət Sektorunda Daxili Audit Standartları 2013-cü il aprelin 1-də qüvvəyə minib və Böyük Britaniyanın bütün dövlət sektorunu əhatə etmişdir. Standartlar Daxili Auditorlar İnstitutunun Beynəlxalq Standartlarına, Daxili Auditin Tərifinə və Etika Kodeksinə əsaslanır.

Cədvəl 1.

Auditor xidmətinin və Əhalinin gəlirlərin dinamikası

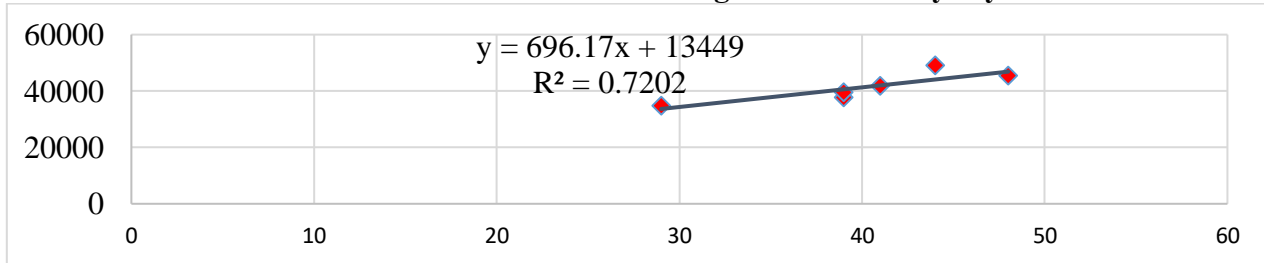
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
həcmi	29	39	39	41	48	44
Əhalinin gəlirləri	34724	37556	39361	41739	45395	49000

Azərbaycan Respublikasında audit fəaliyyətinin yaranması 90-cı illərə təsadüf edir. İlkin olaraq bəzi dövlət orqanlarında audit şöbələri yaradıldı. 1994-cü ildə “Auditorlar Palatası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu (16.09.94-cü il tarixli, 882 nömrəli Qanun) qüvvəyə minmiş, “Azərbaycan Respublikasının

Auditorlar Palatası haqqında Əsasnamə” (1995-ci il) təsdiq edilmişdir. Həmin dövrdən etibarən auditin tənzimlənməsinə aid bir sıra normativ aktlar qüvvəyə minmiş, milli audit standartları işlənib hazırlanmış və təsdiq edilmişdir. [1]

Qrafik 1.

Auditor xidmətinin və Əhalinin gəlirlərin korrelyasiyası

İstənilən müəssisədə auditin aparılması üçün əsas kimi auditor öz işini audit standartlarının və mövcud qanunvericiliyin tələblərinə uyğun tənzimləməlidir. Bununla əlaqədar Azərbaycan

Respublikası Auditorlar Palatasının Şurası tərəfindən Milli Audit Standartları qəbul edilmiş və hazırda tətbiq edilir, beynəlxalq audit standartları əsasında hazırlanır.

Cədvəl 2.

Ümumi Milli Məhsulun Auditor xidmətlərin dinamikası (Milyon manatla)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ÜDM	54744	58182	59014	54352	59988	70135
Auditor xidmətinin həcmi	29	39	39	41	48	44

Auditin dövlət tənzimlənməsini Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası həyata keçirir. Auditorlar Palatasının əsas vəzifələrinə aşağıdakılar daxildir: [1]

- audit fəaliyyətinin lisenziyalaşdırılması;
- audit metodologiyasının işlənib hazırlanması;

- auditor fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı bütün auditorlar və auditor təşkilatları tərəfindən Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə əməl olunmasına nəzarət.

Daxili audit xarici auditlə bağlı müəssisə və təşkilatın informasiya bazasının keyfiyyətinin qiymətləndirilməsində mühüm elementdir. Xarici Audit Xidməti öz fəaliyyətini daxili nəzarətin nəticələrinə uyğunlaşdırır. Daxili auditin obyekt müəssisənin maliyyə, təsərrüfat və istehsal fəaliyyətidir. Onun məqsədi istehsalın təşkilini, idarə olunmasını təkmilləşdirmək, müəssisə və təşkilatların fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaq üçün resursları müəyyən etməkdir. [2]

Daxili auditə müvafiq sahə nazirliklərinin və birliklərinin nəzarət və audit şöbələri, habelə müəssisə və təşkilatların nəzarət və audit xidmətləri daxildir. Onlar aşağıdakı əsas funksiyaları yerinə yetirirlər:

- nazirliyin tabeliyində olan müəssisə, təşkilat və idarələrin iqtisadi vəziyyətini yoxlamaq;
- istehsal, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin təhlili, təsərrüfat-maliyyə planlarının icrası;
- qanuna və icra intizamına riayət edilməsi, istehsalın səmərəliliyinin, rentabelliğinin artırılması, qənaət rejiminin həyata keçirilməsi - işlərin vəziyyətinin yoxlanılması;
- idarəetmə strukturunun sadələşdirilməsi və idarəetmə xərclərinin azaldılması;
- maliyyə-təsərrüfat pozuntularının, nöqsanların və yanlış idarəetmənin müəyyən edilməsi, bu çatışmazlıqların səbəb və şəraitinin müəyyən edilməsi;
- mühasibat uçotunun düzgün aparılmasına və hesabatların etibarlılığına, istehsalın səmərəliliyini artırmaq üçün təsərrüfatdaxili ehtiyatların aşkar edilməsinə nəzarət. [2]

Bu funksiyaların uğurlu yerinə yetirilməsi üçün hər bir nazirlikdə və idarədə təftiş və yoxlamaların planlaşdırılması, praktiki həyata keçirilməsi, müvafiq qərarların qəbul edilməsi və onların icrasına nəzarətin həyata keçirilməsi, daxili audit kadrlarının hazırlanması və onların ixtisasının artırılması, qanunların və normativ aktların pozulmasının qarşısının alınması üzrə tədbirlərin hazırlanması, həmçinin istehsal potensialından istifadənin səmərəliliyinin yüksəldilməsi ilə əlaqədar nəzarət-təftiş işləri təşkil edilmişdir. Daxili auditorlar tərəfindən nəzarət funksiyalarının yerinə yetirilməsi

nazirliklər və baş idarələr tərəfindən hazırlanan sahə təlimatları ilə reqlamentləşdirilib hazırlanır.

Daxili audit orta və iri müəssisələrdə idarəetmə nəzarətinin zəruri elementi sayılır. Əgər daxili audit səmərəli aparılırsa, onun materialları müfəssəl yoxlama aparılmadan kənar audit tərəfindən istifadə edilə bilər. [3]

Daxili audit yəni daxili nəzarət sistemi dedikdə, təsərrüfat fəaliyyətini qaydaya salmaq üçün iqtisadi subyektin rəhbərliyi tərəfindən qəbul olunan metodika və prosedurların məcmusu başa düşülür.

Daxili nəzarət sistemi özündə aşağıdakıları cəmləşdirir:

- qanunvericilik tələblərinin gözlənilməsi
- mühasibat uçotu sənədləşməsinin tamlığı və dəqiqliyi
- mühasibat hesabatlarının vaxtında hazırlanılması
- səhvlərə və saxtalaşdırmalara yol verilməməsi və aradan qaldırılması
- əmr və sərəncamların icrası
- müəssisə əmlakının mühafizəsinin təmin edilməsi

Daxili nəzarət sistemini yoxlayan zaman auditor, onun səmərəliliyini müəyyənləşdirirsə, o zaman müştərinin informasiyasına kifayət dərəcədə etibar etmək və auditor işinin həcmi ixtisar etmək mümkündür.

Bununla auditor, aşağıdakıları müəyyənləşdirmək məqsədilə mühasibat uçotu və daxili nəzarət sisteminin yoxlamasını aparır:

- əməliyyatların mövcudluğu
- qeydlərin tamlığı
- qiymətləndirmə
- hesablamaların və köçürmələrin dürüstlüyü

Azərbaycan Respublikası ərazisində həyata keçirilən auditor xidmətlərinin keyfiyyətinə nəzarət olunmasını təmin etmək məqsədi ilə beynəlxalq audit standartlarına uyğun "Auditin keyfiyyətinə nəzarət" milli audit standartı işlənib hazırlanıb və Auditor Palatası Şurasının 1997-ci il 21 may tarixli 21-1 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Amma 2010-cu ildən milli audit standartlarının tətbiqinin dayandırılması ilə əlaqədar beynəlxalq audit standartlarından istifadə olunur.

Nəticə

“Daxılı auditin fırmannın idarə edilməsində rolu” mövzusunda məqalənin elmı tədqıqı və araşdırılması onu göstərır ki, müasır şəraitdə respublikamızda iqtisadiyyatın idarə olunmasının bazar iqtisadiyyatı tələbləri səviyyəsində qurulması və həyata keçirilən islahatlar, mühasibat və maliyyə nəzarətinin, həmçinin daxili auditin əhəmiyyətini artırmaqdadır.

Buna əsasən dövlət xərclərinin və iqtisadi subyektlərin idarə edilməsi sisteminin müasır tələblərə uyğun olaraq qurulması, maliyyə və təsərrüfat ehtiyatlarından istifadənin səmərəliyinin artırılması, dövlət xərcləri mexanizminin formalaşması daxili auditin iqtisadiyyatda rolunu daha da artırmaqdadır.

Hazırda bazar iqtisadiyyatı şəraitində, müəssisənin və ya fırmannın fəaliyyəti haqqında etibarlı məlumatların olması mühüm rol oynayır. Təsərrüfat subyektinin mühasibat (maliyyə) hesabatları və onun maliyyə vəziyyəti haqqında etibarlı məlumatlara ehtiyac təkcə idarəetmə və strateji qərarlar qəbul etmək üçün təsərrüfat subyektinin sahibi və rəhbərliyi üçün deyil, həm də üçüncü şəxslər: investolar, kreditorlar, banklar, potensial iş ortaqları və s. məlumatlar auditin təsdiqi üçün nəzərdə tutulub.

Auditin obyektı təsərrüfat subyektlərinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətindən ibarətdir və audit fəaliyyətinin əsas məqsədi müştərinin mühasibat (maliyyə) hesabatlarının etibarlılığını və onun həyata keçirdiyi maliyyə əməliyyatlarının müəyyən edilmiş mövcud qanunvericilik tələblərinə uyğunluğunu müəyyən etməkdən ibarətdir.

Müasır dövrdə firma və müəssisələrdə maliyyə təsərrüfat fəaliyyəti üzərində mühasibat maliyyə və daxili audit nəzarətinin və onların prinsiplərinin təkmilləşdirilməsi çox vacib sayılır.

Firma, müəssisə və təşkilatlarda maliyyə təsərrüfat fəaliyyəti ilə əlaqədar əməliyyatların icrası üzərində müntəzəm və ardıcıl mühasibat və təsərrüfat daxili nəzarət olmadan həmin əməliyyatların idarə olunmasında ciddi çətinliklər yarana bilər. Sərbəst bazar iqtisadiyyatı şəraitində fəaliyyət göstərən qərb ölkələrinin firma və müəssisələrində əsas kapital qoyuluşu ilə nəzərdə tutulan bütün layihələrə sərf olunacaq vəsaitlərin 2%-i daxili nəzarət məsələlərinə xərclənməkdədir.

Müstəqil Azərbaycanın demokratik inkişaf yoluna qədəm qoyması, ölkə iqtisadiyyatında bazar münasibətlərinin formalaşması, sahibkarlıq fəaliyyətinin məqsədyönlü şəkildə inkişaf etdirilməsi, həmçinin bununla bağlı olan bazar iqtisadiyyatına xas olan təsərrüfat subyektlərinin yaranması maliyyə nəzarəti sisteminin yenidən qurulmasına zəruriyyət yaradır. Dünya təcrübəsində maliyyə nəzarətinin ən geniş yayılmış forması audit sayılır. Azərbaycan Respublikasında audit sisteminin təşkilı və tənizlənməsinin əsasları “Auditor xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Respublikasında Audit sisteminin formalaşması prosesi ölkənin maliyyə sahəsinə şəffaflıq gətirməklə, iqtisadiyyata yönələn nəzarət qurumuna xas olan keyfiyyətləri özündə əks etdirir.

Nəticəyə uyğun olaraq, audit sisteminin mühüm qolu olan daxili audit müasır daxili nəzarət forması olmaqla, firma və müəssisənin daxili nəzarət sisteminin tərkib hissəsi olaraq aktivlərin qorunmasını, maliyyə təsərrüfat əməliyyatlarının düzgünlüyünü, tamlığını, müvafiqliyini, həmçinin, maliyyə hesabatlarının vaxtında hazırlanmasının təmin edilməsini və fırmannın idarəetmə sisteminin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsini artırmaqdadır.

Günümüzdə dünya ölkələrində beynəlxalq peşəkar və dövlətlərarası təşkilatların mühasibat uçotunun hesabat və nəzarət sisteminin inkişafında rolu və təsiri artmaqdadır. Onların bir çoxları tərəfindən mühasibat uçotu və hesabatın beynəlxalq dünya sistemində yaradılması məsələsi qarşıya qoyulmuşdur. Hesab edirik ki, Azərbaycan Respublikasında mövcud olan böyük imkanlar şəraitində bu problemlərin həll olunmasından kənarda qalmaq olmaz. Bu kimi problemlərin həllində fəal iştirak etmək müasır dövrün tələbi sayılır. Qeyd olunan məsələlərin həlli sadə proses sayılmasa da, göstərilən prinsiplərin həlli üçün fəaliyyət əsaslı formada genişləndirilməlidir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Azərbaycan Respublikasının “Auditor xidməti haqqında qanunu”, Bakı 1994.
2. Azərbaycan Respublikasının “Daxili audit haqqında qanunu”, Bakı 2007.

3. Babaşirinova E.M., “Audit Fənni Üzrə Mühazirələr” dərslik, Bakı 2016

Эльвина Тарих кызы АСЛАНОВА
Западно-Каспийский Университет, магистрант
E-mail: elvina.aslanova95@gmail.com

РОЛЬ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В УПРАВЛЕНИИ КОМПАНИЕЙ

Резюме: Рынок дал толчок к развитию аудиторской службы, которая является широкой формой финансового контроля в условиях перехода к экономическим трудностям, как в мире, так и в Азербайджанской Республике. Аудит - бухгалтерский учет - позволяет объективно и правильно финансировать финансовую отчетность, обеспечивая финансовую прозрачность, правильную организацию финансовых отношений и налоговых ставок.

Для того чтобы субъекты предприятий и организаций контролировались на высоком уровне, безусловно, необходим особый контроль, т. е. внутренний аудит, обладающий высоким уровнем профессионализма, глубоко знающий экономическую структуру предприятия и организации, а также хорошо осведомлен о действующем законодательстве. Международный опыт показывает, что система внутреннего аудита широко применяется в странах с высокоразвитой рыночной экономикой.

Цель исследования: Перспективы развития внутреннего аудита в Азербайджанской Республике, организация его применения на предприятиях и в организациях и пути его совершенствования, использования опыта развитых стран в международной практике для укрепления позиций аудиторских организаций на рынке услуг, выявить сферы влияния и дать определенные рекомендации по развитию нормативно-правовой базы системы аудита в нашей стране.

Предмет исследования: Организация системы внутреннего контроля и внутреннего аудита на предприятиях и в организациях.

Объект исследования: показана деятельность системы внутреннего контроля на предприятиях и организациях и основная роль внутреннего аудита в системе управления.

Ключевые слова: внутренний аудит, международные стандарты аудита, финансы, бухгалтерский учет, аудит.

Elvina Tarikh ASLANOVA
Western Caspian University, master degree
E-mail: elvina.aslanova95@gmail.com

THE ROLE OF INTERNAL AUDIT IN FIRM MANAGEMENT

Summary: The market has given impetus to the audit-service development, which is a broad form of financial control in the transition to economic hardship, both globally and in the Republic of Azerbaijan. Audit - accounting - enables objective and correct financing of financial statements, ensuring financial transparency, correct organization of financial relationships and tax rates.

In order for the subjects of enterprises and organizations to be controlled at a high level, of course, special control is necessary, i.e., internal audit, which has a high level of professionalism, deeply knows the economic structure of the enterprise and organization, and is also well aware of the current legislation. International experience shows that the internal audit system is widely applied in countries with a highly developed market economy.

The purpose of the study: Prospects for the development of internal audit in the Republic of Azerbaijan, the organization of its application in enterprises and organizations and ways to improve it, use the experience of developed countries in international practice to strengthen the position of audit organizations in the service market, identify areas of impact and give certain recommendations for the development of the regulatory framework of the audit system in our country.

Subject of research: Organization of internal control system and internal audit activities in enterprises and organizations.

Object of research: the activity of the internal control system in enterprises and organizations and main role of internal audit in the management system are shown.

Key words: internal audit, international auditing standards, finance, accounting, audit.

Daxil olub: 17.03.2021